

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Захарчука Олександра Васильовича
на дисертацію

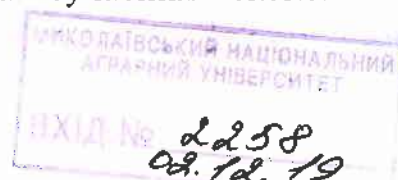
Добіжі Наталії Володимирівни на тему
«Формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в
Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних
наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Ознайомлення з дисертацією Добіжі Н.В. дає змогу сформулювати такі
узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей логічної структури,
наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки
дисертаційного дослідження, результати якого виносяться на захист.

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з науковою тематикою

В умовах посилення глобалізаційних процесів зазнають зміни фактори
формування структури аграрних ринків, пов'язані із тенденціями та
особливостями коливання попиту та пропозиції. Велике різноманіття
грунтово-кліматичних умов, організаційних форм господарювання й
економічного стану сільгосптоваровиробників зумовлюють різний рівень їх
техніко-технологічного забезпечення, що необхідно враховувати при
формуванні інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки. Оскільки
кількісні і якісні параметри основних виробничих засобів стримують
розвиток агробізнесу в Україні, а ефективність просування науково-
технічних досягнень в агробізнесі в сучасних умовах багато в чому залежить
від функціонування інфраструктури як інструмента взаємодії науки та
аграрного виробництва.

Основні наукові результати, отримані в межах підготовки дисертації
щодо обґрунтування основних положень формування інфраструктури ринку
сільськогосподарської техніки України використані в науково-дослідних
роботах Миколаївського національного аграрного університету за темами:
«Формування конкурентоспроможного і соціально-орієнтованого розвитку
підприємницьких структур аграрного сектору економіки» (номер державної
реєстрації – 0116U004567), де автором обґрунтовано організаційні засади
діяльності страхових, лізингових, логістичних та інших організацій у
формуванні інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки;
«Формування та функціонування ринків сільськогосподарської продукції в
умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації –
0114U005623), в межах якої автором поглиблено теоретико-класифікаційний
апарат дослідження інфраструктури ринку та обґрунтовано сутнісно-змістову
характеристику формування ринку як об'єкта сучасних економічних

відносин; «Формування ринку сільськогосподарської продукції на засадах стійкого розвитку підприємств аграрного сектора» (номер державної реєстрації – 0114U007074), де внесок автора полягає в розробці та науковому обґрунтуванні інструментів удосконалення формування ринку техніки на інноваційних засадах; «Зовнішньоекономічні трансформації функціонування агропродовольчого комплексу та їх вплив на формування ефективних відносин між його суб'єктами» (номер державної реєстрації – 0116U003580). Автором обґрунтовано науково-методичні засади парадигми формування взаємодії суб'єктів на ринку техніки.

Актуальність дисертації Добіжі Н.В. зумовлена потребою поглиблення теоретико-методичних положень та розробки науково-практичних рекомендацій, спрямованих на формування інфраструктури ринку техніки в Україні.

Рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження сформульовані чітко, логічно, послідовно, є достатньо аргументованими, викладені на належному теоретико-методологічному рівні з використанням сучасних наукових підходів.

Для досягнення поставленої мети автором проведено детальне вивчення широкого спектру вітчизняних і зарубіжних наукових праць з проблематики формування інфраструктури ринку. Список використаних джерел містить 291 джерело. Це дало змогу автору дисертації не лише узагальнити та систематизувати існуючі теоретико-методологічні засади та прикладні аспекти досліджуваної проблематики, врахувати наявний досвід її теоретичного та практичного розв'язання, але й визначити дискусійні й недостатньо опрацьовані аспекти обраної теми, окреслити новий напрям для власного дослідження. Як наслідок – чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи. Висновки, зроблені автором за результатами дисертаційного дослідження логічно взаємозв'язані, відображають задекларовану автором новизну наукових досліджень, концептуальні положення підходів до розкриття проблеми формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні.

Розробки автора ґрунтуються на класичних і сучасних теоріях економічної науки та управління, зокрема положеннях інституційної економіки, державного управління, конкурентних переваг, базуються на використанні загальнонаукових і спеціальних методів пізнання.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату дає підстави дійти висновку про достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які виносяться на захист. Достовірність результатів дослідження підтверджується високим рівнем їхнього теоретичного обґрунтування, впровадженням у практику і навчальний

процес, а також апробацією на науково-практичних конференціях, публікацією у фахових та інших наукових виданнях.

Наукова новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

У дисертації викладено сукупність теоретико-методологічних положень, висновків і рекомендацій, які містять наукову новизну і свідчать про особистий внесок автора у розвиток теорії і практики формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні.

У першому розділі здійснено сутнісно-змістову характеристику формування ринку як об'єкта економічних відносин; розкрито теоретико-класифікаційний апарат дослідження його інфраструктури; обґрунтовано інституціональні засади формування ринку та його інфраструктури (С. 33-91).

У другому розділі обґрунтовано парадигму взаємодії суб'єктів на ринку техніки; розкрито науковий концепт конкуренції як системоутворювального елементу розвитку інфраструктури ринку техніки; розроблено методичні рекомендації з пошуку цільового сегменту ринку; розкрито інформаційну складову формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки з метою поглибленого вивчення економічних явищ та процесів на ринку сільськогосподарської техніки (93-151).

Третій розділ дисертації зосереджено на аналізі сучасного стану ринку сільськогосподарської техніки й визначено тенденції розвитку його інфраструктурного забезпечення; проведено оцінку процесу відтворення технічних засобів як передумови ефективного розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки; розкрито функцію агрострахування в інфраструктурному забезпеченні розвитку ринку сільськогосподарської техніки (173-208).

У четвертому розділі роботи здійснено аналіз системи державного регулювання та підтримки формування інфраструктури ринку техніки в Україні з метою обґрунтування організаційно-економічного механізму формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки; визначено рівень організації лізингових операцій на ринку сільськогосподарської техніки як форми залучення ресурсів для модернізації та розвитку аграрного сектору економіки; обґрунтовано маркетингові інструменти управління у формуванні інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки (230-276).

П'ятий розділ передбачає обґрунтування стратегічних засад розвитку інфраструктури ринку техніки на інноваційних засадах; розробку пропозицій щодо формування інтегрованих об'єднань як напряму інноваційно-інфраструктурного розвитку; обґрунтовано перспективи удосконалення системи управління розвитком інфраструктури ринку техніки на основі логістичного підходу та забезпечення конкурентоспроможності на ринку вітчизняної сільськогосподарської техніки (293-346).

З-поміж основних наукових результатів, які становлять особистий внесок дисертанта, важливо, на нашу думку, виділити такі:

– науково обґрунтовано методологічні підходи щодо створення квазі-інтегрованих структур в процесі формування інфраструктури ринку техніки через проведення порівняльного аналізу з вертикально інтегрованими структурами за сукупністю ознак (регулятивна, організаційна, функціонально-виробнича територіальна, кадрова, результативна), що дало можливість розробки моделі багатовекторних взаємозв'язків у межах інтегрованого інфраструктурного квазі-об'єднання кластерного типу, орієнтованого на інноваційний тип розвитку інфраструктури ринку техніки в Україні (С.84-88);

– науково обґрунтовано методологічні підходи щодо створення квазі-інтегрованих структур в процесі формування інфраструктури ринку техніки через проведення порівняльного аналізу з вертикально інтегрованими структурами за сукупністю ознак (регулятивна, організаційна, функціонально-виробнича територіальна, кадрова, результативна), що дало можливість розробки моделі багатовекторних взаємозв'язків у межах інтегрованого інфраструктурного квазі-об'єднання кластерного типу, орієнтованого на інноваційний тип розвитку інфраструктури ринку техніки в Україні (С.333-341);

удосконалено:

– теоретико-класифікаційний апарат дослідження формування інфраструктури ринку шляхом авторського визначення «інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки» під якою пропонується розуміти сукупність інститутів, підприємств та організацій, що формують системи ділових відносин, забезпечують перебіг ринкових процесів, сприяють взаємодії між ринковими суб'єктами та впливають на рівень їх виробничо-господарської та фінансово-економічної діяльності (С.58-59);

– концепцію поведінково-векторної взаємодії суб'єктів ринку техніки через розкриття полівекторного концепту складових інфраструктури ринку, що представлена суб'єктами та об'єктами такого ринку й взаємозв'язками між ними з приводу формування попиту і пропозиції, купівлі-продажу, обміну технічними засобами, технологіями та сервісним обслуговуванням визначених елементів (С.89-92);

– організаційно-економічні засади техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва за рахунок активізації розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки, шляхом залучення інвестицій для оновлення машинно-тракторного парку, розширення джерел фондування лізингових компаній та ефективної взаємодії сировинних, виробничих та сервісних ланцюгів на аграрному ринку (С.195-207, 275-276);

– науковий підхід щодо створення аграрних регіональних логістичних хабів для вирішення транспортних та логістичних завдань з метою прогнозування вантажопотоків в кожному аграрному регіоні, що ґрунтується на порівнянні альтернативних варіантів транспортування та

організації найбільш економічно вигідної доставки вантажів, що включає організаційний, технологічний, функціональний етапи реалізації логістичного обслуговування (С. 325-331);

– пропозиції щодо удосконалення маркетингового управління на ринку сільськогосподарської техніки, що ґрунтуються на формуванні інформаційної системи ринку, аналізі зовнішнього макросередовища, описі й аналізі ринкового попиту, визначенні маркетингових інструментів впливу на попит і пропозицію сільськогосподарської техніки та прийнятті рішень на основі аналізу ринкових можливостей (279-285);

– стратегічні напрями розвитку інфраструктури ринку техніки, до яких належать: розробка та реалізація системи заходів щодо формування ефективних джерел інвестицій для виробництва вітчизняного техніко-технологічного обладнання та активізації розвитку машинобудування; реалізація кадрово-інноваційної складової інфраструктурного розвитку через співпрацю з вищими навчальними закладами; гарантування технологічної безпеки, вітчизняного створення сприятливих умов для інноваційно-технічного розвитку та науково-прикладної діяльності (С.297-302).

Теоретична і практична значущість результатів дослідження

Теоретична значущість дисертаційного дослідження Н.В. Добіжі полягає в поглибленні наявних і розробленні нових теоретико-методологічних положень щодо формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні. Практичне значення роботи Н.В. Добіжі підтверджується результатами її апробації, що засвідчують представлені офіційні документи, які містяться в дисертації і змісті її автореферату. Заслуговує особливої позитивної оцінки впровадження результатів дисертації у практику діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України, Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин, департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету

Повнота висвітлення основних наукових результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 36 наукових праць, з них: 2 одноосібні монографії; 22 статті у наукових фахових виданнях України та періодичних виданнях інших держав, 10 публікації за результатами участі у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, 2 додатково відображають наукові результати дисертації.

Автореферат написаний згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України і повною мірою відображає зміст і головні здобутки автора. Зміст

автореферату та опублікованих наукових праць повною мірою відображає основні положення і висновки, сформульовані у дисертації.

Дискусійні положення та недоліки дисертації

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу здобувача, вважаємо за доцільне вказати на наявні в ній дискусійні положення та деякі недоліки:

По-перше, у теоретико-методологічній частині дисертаційної роботи з метою обґрунтування актуальності, теоретичної і практичної значущості розвитку інституціональних засад формування ринку та його інфраструктури доцільним було б, на нашу думку, окреслити весь перелік інституційних функцій щодо комплексності формування елементів інфраструктури ринку техніки та визначити їх трансформаційні зв'язки.

По-друге, автор на с. 95-101; с. 105-108 дисертації детально досліджує сутність взаємодії суб'єктів ринку на різних етапах його розвитку. Водночас не отримали, на нашу думку, належного висвітлення, з точки зору повноти, проблеми державного регулювання таких процесів та розмежування функцій між її управлінськими органами.

По-третьє, при розгляді питання державного регулювання та підтримки формування інфраструктури ринку техніки в Україні (п.4.1), більш детально слід було б зосередити увагу на організаційно-економічних аспектах підтримки та урахування інтересів виробників техніки щодо ціноутворення.

По-четверте, автором удосконалено науковий підхід щодо створення аграрних регіональних логістичних хабів для вирішення транспортних та логістичних завдань з метою прогнозування вантажопотоків в кожному аграрному регіоні, що ґрунтується на порівнянні альтернативних варіантів транспортування та організації найбільш економічно вигідної доставки вантажів, що включає організаційний, технологічний, функціональний етапи реалізації логістичного обслуговування (С. 310-331). Не піддаючи сумнівам доцільність застосування такого інструментарію, на нашу думку, необхідно було б також вказати і на обмеження та недоліки у його використанні.

По-п'яте, автор на с. 254-263; с. 266-276 дисертації досить ґрунтовно досліджує питання організації лізингових операцій на ринку сільськогосподарської техніки та представляє власне бачення покращення ситуації на ринку лізингових послуг. Водночас, на нашу думку, у підрозділі висвітлено значний масив аналітичної інформації, яку доцільно було б узагальнити та навести у додатках до дисертаційного дослідження.

По-шосте, при дослідженні організаційно-економічного механізму розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні (С.230-251) доцільно було б розглянути його кадрову складову, зміни у структурі якої здійснюють значний вплив на потреби формування не лише інфраструктурних об'єктів, а й на розвиток усього аграрного виробництва.

По-сьоме, порушуючи питання формування інтегрованих об'єднань у п'ятому розділі дисертації (С.331), варто було б навести приклади успішного функціонування таких об'єднань та виділити найбільш перспективні з них, з точки зору інноваційної спрямованості та модернізаційних можливостей.

Втім вказані недоліки та зауваження не знижують загалом позитивної оцінки теоретичної і практичної значущості опонованої дисертації. Докторант продемонструвала глибоке розуміння та сприйняття актуальності досліджуваної проблематики. Дисертація Добіжі Наталії Володимирівни є кваліфікованою завершеною науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується логічною послідовністю висвітлення матеріалу, містить науково обґрунтовані теоретичні положення і науково-методичні рекомендації, які є суттєвими для формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні.

Загальний висновок

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації Н. В. Добіжі, базуються на теоретичних положеннях економічних і управлінських наук, сучасних методах наукового пізнання, офіційних документах з економічних питань, власних науково-аналітичних напрацюваннях, що достатньою мірою забезпечує обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Для досягнення поставленої мети автором проведено детальне вивчення, аналіз та узагальнення широкого спектру вітчизняних і зарубіжних наукових видань з проблематики формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки. Це дало змогу здобувачу визначити дискусійні та недостатньо опрацьовані питання з обраної теми і визначити новий напрям для власного дослідження.

Дисертація на тему «Формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні» є цілісною, логічною, завершеною науковою працею, в якій автором запропоновано вирішення важливої науково-прикладної проблеми – обґрунтування теоретичних і методологічних засад та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні.

Зміст наукового дослідження дисертанта повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Результати досліджень, за якими здобувач захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук, на захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук не виносилися. Автореферат дисертації адекватно відображає зміст роботи, містить її основні положення. Враховуючи зазначене, вважаємо, що за структурою, змістом, науковою новизною та оформленням дисертація «Формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні» відповідає вимогам пунктів 9, 10,

12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами і доповненнями), а її автор, Добіжа Наталія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу інвестиційного
та матеріально-технічного забезпечення
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

О. В. Захарчук

підпис засвідчую:

завідувач відділу наукових
кадрів, аспірантури і спе

С.В. Мазуренко